

UPATIKANAJI WA TEKNOLOJIA ZA KILIMO KWA WANAWAKE

Kuimarisha Minyororo ya Thamani kwenye Biashara
Ndogo Ndogo Mfululizo wa Mafunzo

Jedwali la Yaliyomo

Dhahania	1
Muhtasari wa Mradi wa SSBVC	3
Mfululizo wa Mafunzo ya SSBVC	3
Muktadha	4
Mbinu ya Utafiti.....	6
Matokeo ya Utafiti.....	7
Ununuzi wa Vifaa vya Kilimo.....	7
Matumizi ya Vifaa vya Kilimo	10
Umiliki wa Vifaa vya Kilimo	11
Udhibiti wa Vifaa vya Kilimo	14
Hitimisho na Mapendekezo	15

SHUKRANI

Mwandishi: Ashlea Webber

Timu ya Utafiti: Johnson Ninja, Beatrice Sawe, Mkali Mlanzi, Dennis Christian

Uhariri na Uhakiki: Allison Nafziger, Jillian Baker, Fiona MacKenzie

Upigaji Picha: Dennis Christian

Usanifu Michoro: Wendy Helgerman

.....
**SSBVC imewezeshwa kupitia msaada karimu wa Global Affairs Canada
na unatekelezwa na Mennonite Economic Development Associates
(MEDA).**

Shukrani kwa wabia wa SSBVC, ambao ni Kilawa Enterprises na Hans Agricultural Machinery Limited pamoja na Wajasiriamali Wadogo na Viongozi wa vijiji mbali mbali Tanzania.

Dhahania

Makala hii ya mafunzo inachunguza upatikanaji wa teknolojia za kilimo kwa wanawake katika kanda tatu za Tanzania ambazo ni Arusha, Morogoro na Mtwara. Mradi wa SSBVC ulitekeleza shughuli ya Evoucher ambayo hutoa vocha za kieletroniki kwa wajasiriamali wadogo (SE) kupokea vifaa vya kilimo kwa punguzo la bei ili kuboresha uzalishaji. Dhumuni la mfumo huu wa punguzo la bei kupitia E-voucher ni kuchochea muingiliano baina ya washirika katika soko na kusisimua ugavi na mahitaji . Mfumo huu kimkakati unakuza mabadiliko endelevu kwakuwa punguzo la bei huwalenga wale wenyewe uhitaji zaidi huku ukionesha manufaa ya kuimarisha vifaa vya kilimo na kuwezesha matokeo ya mafunzo kwa vitendo ili kutengeneza mahitaji kwa wajasiriamali wengine waweze kutumia vifaa hivyo. Ili kujua idadi ya wajasiriamali wadogo (SE) waliofikiwa kupitia shughuli hii ya E-voucher, mradi ulilenga kujua wanunuvi wa vifaa hivyo vya kilimo na kuchanganua waliofadika na shughuli hii. Hata hivyo, utafiti huu uliingia ndani zaidi ili kuweza kujua " haki kwenye mali (samani)" ambapo ilijumuisha manunuvi lakini pia matumizi, umiliki na udhibiti.

Kuna sababu nyingi zinazohusiana na haki ya mtu kwenye mali (samani), na ni muhimu kuelewa namna kila mtu ndani ya kaya anavyochangamana na mali hiyo. Umiliki na udhibiti kwenye mali (samani) kwa kiwango kikubwa vinachangia ustawi wa mtu. Tafiti nyingi zinaonesha kuwa kuongezeka kwa umiliki na udhibiti wa mali, ikiwa ni pamoja na vifaa vya kilimo, husaidia kupata mafanikio na kutengeneza njia za kuondokana na umaskini ikilinganishwa na hatua zinazolenga kuongeza mapato au matumizi pekee.¹

Matokeo muhimu kutokana na utafiti wa MEDA kwenye Upatikanaji wa Teknolojia za Kilimo kwa Wanawake ni pamoja na yafuatayo:

- Utaratibu kuhusiana na haki kwenye mali hutofautiana baina ya kanda lakini pia katika ngazi ya kaya.
- Mara nyingi ununuvi wa vifaa vya kilimo hufanywa na mwanaume katika kaya husika ikiwa ni taratibu za muda mrefu za kitamaduni na bado zinatumika ambapo mwanaume kama "kichwa cha familia/kaya" anajukumu la kuonekana akifanya maamuzi. Hata hivyo, kufanya maamuzi kwa pamoja kumeanza kuchukua nafasi kwa wengi katika ngazi ya kaya.
- Si mara zote mnunuvi wa vifaa vya kilimo kwenye familia ndiye huonekana mmiliki, bali vifaa hivyo huonekana kuwa mali ya familia.
- Udhibiti wa mali hauko wazi sana; washiriki wengi walisema kuwa udhibiti wa mali uko mikononi mwa familia kwani ni mali ya familia hata hivyo, tofauti ndogo ni kuwa wajasiriamali (SE) wengi pia walisema kwamba, mtu anayetumia vifaa hivyo

¹ IFPRI & ILRI. (2014). GAAP: Kitini cha Ukusanyaji Data za Jinsia na Rasilimali katika Tathmini za Mpango kwa Ubora na Wingi. https://gaap.ifpri.info/files/2010/12/GAAP_Toolkit_Update_FINAL.pdf

huwa amekasimishwa kazi hiyo na mtu fulani, kawaida mwanaume wa kaya hiyo. Ikionyesha kwamba mwanaume huyo anakuwa na kiwango fulani cha udhibiti wa mali hiyo.

- Mafunzo ya jinsia yalikuwa muhimu kwa wauzaji wa vifaa ili kufikia wajasiriamali wanawake wadogo (SE) wengi na kuimarisha uwezo wa wauzaji kuhusu namna ya kufanya mauzo bora na kutangaza vifaa nya kilimo kwa wanawake.
- Mafunzo ya jinsia pia yamewezesha Wajasiriamali wadogo katika ngazi ya kijiji ambapo Viongozi wa Kijiji wamesema kwamba maamuzi ya pamoja, tofauti na mwanaume wa kaya kufanya maamuzi peke yake, sababu ya mwanzo ni mafunzo haya yaliyofanywa na mashirika ya kiserikali na yasiyo ya kiserikali kwa miaka kadhaa.

Muhtasari wa Mradi wa SSBVC

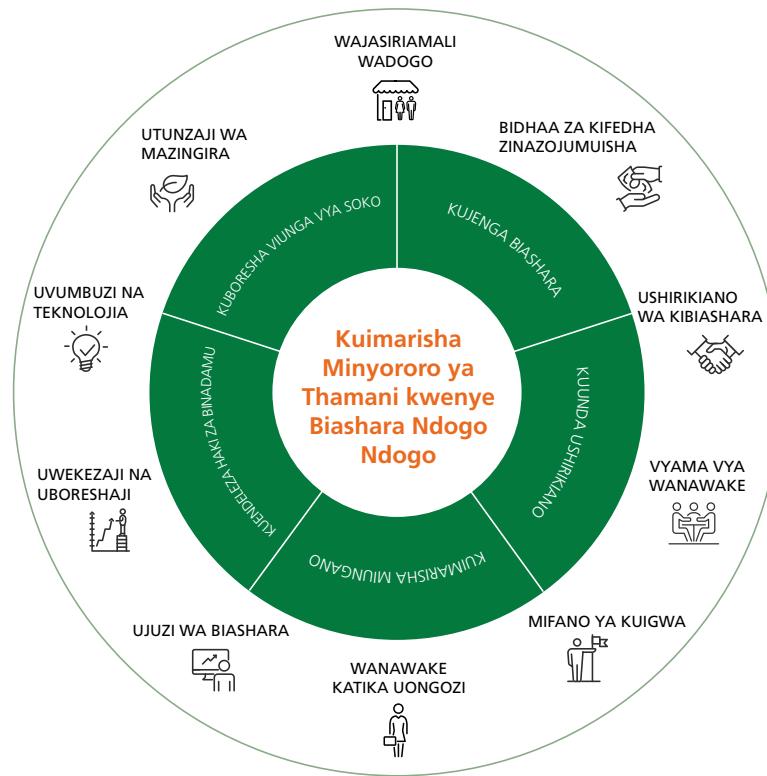
Ulimwenguni kote, MEDA inaunganisha suluhisho bunifu za sekta binafsi na kujitolea kwa maendeleo ya jamii zilizotengwa kimfumo, ikiwa ni pamoja na wanawake na vijana. Utaalamu wa MEDA ni pamoja na uandaaji mifumo ya soko, mazingira na mabadiliko ya tabia nchi, ufadhilli jumuishi na endelevu, uwekezaji wenyewe matokeo, usawa wa kijinsia na ujumuishaji jamii. Nchini Tanzania, Mradi wa MEDA wa Kuimarisha Minyororo ya Thamani ya Biashara Ndogo Ndogo (SSBVC) unakusudia kuchangia ukuaji wa uchumi wa Tanzania na kuongeza upatikanaji wa ajira kupitia uboreshaji endelevu wa utendaji kibashara wa Kampuni Kubwa (LF) na Biashara Ndogo Ndogo na Zinazokua (SGB) na wanawake na wanaume ambao ni wajasiriamali wadogo (SE) katika minyororo yao ya thamani. Mradi unaandaa ubia wa viwanda na sekta binafsi, ukiziunganisha LF kwa SGB na SE na vile vile soko la mlaji kwa kusaidia biashara zeny uwezo kufikia kiwango cha juu zaidi kupitia ruzuku makini (ikiwa ni pamoja na eVoucher), ruzuku za kulinganisha kiwango na upatikanaji wa huduma za kifedha. Kupitia mradi huu, MEDA inashirikiana na wabia wa ndani kutoa huduma za uanzishaji/uendelezaji biashara na kusaidia maendeleo ya soko katika sekta za uchimbaji, chakula kitokanacho na kilimo, utaratibu wa usafirishaji, ujenzi na uzalishaji. Mradi huu unalenga mikoa mitatu, ambayo ni Arusha, Morogoro na Mtwara.

SSBVC hufungamanisha usawa wa kijinsia (GE) katika shughuli za mradi kwa kuweka msisitizo kwenvye uvezeshaji wa wanawake kiuchumi. Mradi unashirikiana na wahusika mbalimbali wanaoshiriki katika minyororo ya thamani iliyochaguliwa ili kujenga uelewa na uwezo wao katika usawa wa kijinsia (GE). Mradi unashirikiana na SE, SGB na LF kuboresha matokeo ya GE kwa wanaume na wanawake ndani ya minyororo ya thamani ambamo wanashiriki. Kwa LF, hii inajumuisha mafunzo ya kila mwaka kuhusu GE kwa wafanyakazi wote, kuunda sera za GE za kuongoza shughuli zao, na mipango ya utekelezaji wa GE ya kuzisaidia kutekeleza shughuli kiuhalsia kuboresha GE ndani ya kampuni yao (na katika hali zingine, mionganoni mwa SE zilizounganishwa) katika kipindi cha mkataba wao na MEDA. Aidha, Afisa wa GE wa MEDA anazisaidia LF kuunda mpango wa GE kwa kipindi baada ya mkataba ili kuendeleza kazi hii mara baada ya mradi kukamilika. Mradi pia unashirikiana na Watoa Huduma ya Ukuzaji Biashara (BDSP) ili kushiriki mafunzo ya uhamasishaji wa GE na wanaume na wanawake ambao ni wajasiriamali wadogo na hasa, kujenga uwezo wa wanawake wamiliki wa biashara. Aidha, malengo yamewekwa kwa ushiriki wa wanawake, ikiwa ni pamoja na asilimia 10 ya LF zinazomilikiwa/zinazoongozwa na wanawake na asilimia 40 ya wanawake wajasiriamali wadogo waliofikiwa.

Mfululizo wa Mafunzo ya SSBVC

Mradi wa SSBVC unaendana na nadharia ya mabadiliko ya kishirika ya MEDA. Lengo la mradi linaendana na wito wa MEDA wa kuwezesha mifumo jumuishi ya soko ambapo MEDA, pamoja na wabia wake, husaidia kuwapa wakulima na biashara ndogo ndogo kupata mitaji, ujuzi wa biashara na rasilimali za uzalishaji. Kimahsus, mradi wa SSBVC unasaidia kampuni kubwa

kutoa ajira zenyé kujali utu kwa wajasiriamali wadogo katika mifumo yao ya usambazaji na kutumia teknolojia zinazojali mazingira endelevu na desturi bora za biashara wakati huo huo zikikuza haki za binadamu katika mnyororo huo wa thamani.

Mfululizo wa Mafunzo wa SSBVC ni mpango wa kushirikishana mafunzo yaliyopatikana kwa pamoja na wadau wa mradi na sekta pana ya maendeleo ulimwenguni. Mada ni pamoja na ushirikishwaji wa sekta binafsi nchini Tanzania, uzoefu wa wateja kuhusiana na utendaji wa biashara na vichochezi vya mafanikio, mikakati madhubuti ya maendeleo endelevu ya biashara na kuendeleza na kupima uwezeshaji wanawake kiuchumi.

Muktadha

Mradi wa SSBVC ulitekeleza shughuli ya eVoucher ambayo ni punguzo la bei kwa vifaa vya kilimo inayotumika kukuza mwingiliano wa soko na mabadiliko endelevu. Punguzo la bei lililenga wale wanaohitaji punguzo zaidi ili kuonyesha manufaa ya kuimarisha vifaa na kuunda mahusiano kati ya wauzaji wa vifaa, SE na LF. eVoucher ni vocha ya kielektroniki inayotolewa na timu ya mradi wa SSBVC na kufikishwa kwa SE kwa njia ya ujumbe mfupi wa maandishi (SMS), kisha SE hukusanya eVoucher hizo kwa wauzaji wa vifaa wenye mkataba na mradi. Kupitia kipengele cha eVoucher, aina tisa za vifaa zilitolewa: Vyombo vya Maziwa vya lita 20 na lita 50,

Vihenge nya kutunzia nafaka, Plau za Ng'ombe, Kifaa cha Kusukuma cha Kupanda Mbegu, Kifaa cha Kukandamiza ili Kupanda Mbegu, Pampu za Maji za inchi 2 na inchi 3.

Mradi wa SSBVC ulipima ufikiaji wa wajasiriamali wanaume na wanawake wadogo kuitia shughuli ya eVoucher kwa msingi wa jinsia ya mtu aliyenunua vifaa nya kilimo. Hata hivyo, wakati wa ziara lukuki za ufuatiliaji, iligundulika kuwa mnunuzi wa kifaa ndani ya kaya sio lazima awe anayetumia au kufaidika na kifaa hicho. Utumiaji, umiliki na udhibiti unaweza kutofautiana kutoka kwa mnunuzi wa kifaa. Kwa maana pana, udhibiti unamaanisha kuwa na ushawishi au mamlaka juu ya mali wakati umiliki unamaanisha hali ya kuwa na haki ya kisheria ya mali hiyo. Ushahidi mwangi uliotolewa kuitia maandiko mbalimbali ya mada husika kuwa dhana ya kawaida kwamba kaya zinajumuisha vikundi nya watu wenye mitazamo sawa na wanaokusanya pamoja rasilimali zao sio kweli kila wakati. Mali zinaweza kumilikiwa na kutoa manufaa kwa pamoja lakini pia mali nyingi ndani ya kaya zinamilikiwa kibinagsi na wanaume, wanawake na vijana.² Hili ni jambo muhimu kwani umiliki na udhibiti wa mali (ikiwa ni pamoja na vifaa nya kilimo) huathiri ustawi wa kaya na wa mtu binagsi. Ushahidi unaongezeka ukionyesha kwamba umiliki wa mali unaweza kusaidia kaya kukuza rasilimali fedha (uingizaji mapato, hifadhi ya thamani), kuboresha uwezo wa mtu (upatikanaji wa taarifa,

² IFPRI & ILRI. (2014). GAAP: Kitini cha Ukusanyaji Data za Jinsia na Rasilimali katika Tathmini za Mpango kwa Ubora na Wingi. {>https://gaap.ifpri.info/files/2010/12/GAAP_Toolkit_Update_FINAL.pdf}

mtaji wa kijamii, elimu, ustawi ulioboreshwa), na kusaidia uwezo halisia (upatikanaji masoko, huduma za msingi, makazi/usalama na lishe).³ Utafiti umegundua kwamba kwa kawaida wanawake wanamiliki mali chache zaidi ikilinganishwa na wanaume na kwamba kuongezeka kwa udhibiti wa wanawake juu ya mali kuna athari chanya kwa matokeo kadhaa muhimu ya maendeleo ikiwa ni pamoja na upatikanaji wa chakula, lishe kwa watoto, elimu na vile vile afya na ustawi wa wanawake wenyewe.⁴ Kwahiyo, madhumuni ya utafiti wa upatikanaji wa Teknolojia za Kilimo kwa Wanawake ni kuchunguza tabia za SE kuhusiana na maamuzi ya ununuzi, matumizi, umiliki na udhibiti wa vifaa vya kilimo vinavyotolewa na mradi kwa jicho la jinsia. Matokeo ya utafiti huu pia yatachangia mipango ya siku za usoni za MEDA ili kuhakikisha ushiriki wa wanaume na wanawake katika shughuli za mpango, hasa, katika kazi ya baadaye ya eVoucher.

Mbinu ya Utafiti

Utafiti wa Upatikanaji wa Teknolojia za Kilimo kwa Wanawake uliangazia maswali manne makuu ya utafiti ili kuelewa vyema zaidi tabia za SE kuhusiana na rasilimali, hasa, vifaa vya kilimo vilivyotolewa kupitia mradi wa SSBVC. Maswali makuu ya utafiti ni:

1. Je, maamuzi katika kaya hufanywa vipi kuhusiana na ununuzi wa vifaa vya kilimo?
2. Je, ni nani ndani ya kaya ni mtumiaji wa msingi wa vifaa vya kilimo vilivyonunuliwa na kwa nini?
3. Je, umiliki huamuliwa vipi kwa vifaa vya kilimo vilivyonunuliwa?
4. Je, udhibiti huamuliwa vipi kwa vifaa vya kilimo vilivyonunuliwa?

Mradi ulifanya Mahojiano na Vyanzo Muhimu vya Maelezo na vikundi vitatu vya wahojiwa katika kanda tatu za Tanzania: Wajasiriamali Wadogo (SE), Viongozi wa Vijiji na Wauzaji Vifaa.

- Mahojiano yenyе muundo unaoweza kubadilika yalifanywa kwa SE 80 (wanawake 36) kutoka familia 48 zilizo na ndoa zilizochaguliwa kutoka kwa idadi ya SE ambayo ilinunua vifaa vya kilimo kupitia shughuli ya eVoucher.⁵ Mahojiano haya yalitumika kupata uelewa kuhusu namna kila kaya iliamua ni nani atakayenunua vifaa na kwa nini, ni nani anatumia vifaa na nani ndani ya kaya anachukuliwa kuwa ni mmiliki, na ni nani mwenye udhibiti wa vifaa vya kilimo.
- Mahojiano yenyе muundo unaoweza kubadilika yalifanywa kwa Viongozi watano wa Vijiji katika kanda tatu za Morogoro, Arusha na Mtwara ili kupata maoni yao kuhusu

³ CGAP. (2020). Ubunifu katika Ununuzi Rasilimali: Kukuza uwezo wa wateja wa kipato cha chini. https://www.cgap.org/sites/default/files/publications/slidedeck/2020_05_Slidedeck_Innovations_Asset_Finance_0.pdf

4 Katika chanzo kile kile kilichotajwa, 6.

5 Pale walipopatikana, wote mwanaume na mwanamke wa kaya husika walihojiwa. Katika baadhi ya kaya, iliwezekana tu kumfikia mshiriki mmoja kutoka katika kaya hiyo.

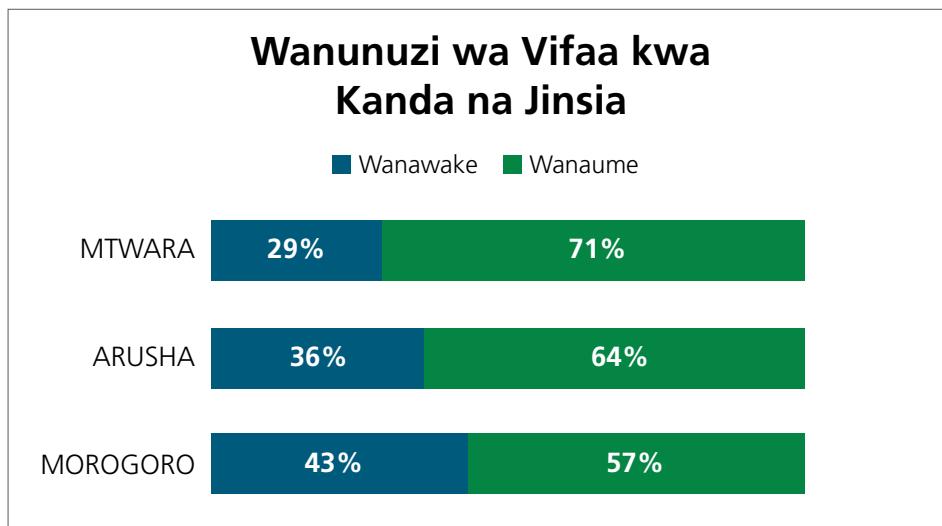
desturi za kijinsia katika vijiji vyao kuhusiana na ununuzi, matumizi, umiliki na udhibiti wa vifaa vya kilimo.⁶

- Mwishowe, mahojiano yenyeye muundo unaoweza kubadilika yalifanywa na wauzaji wawili wa vifaa walioshirikiana na mradi, Kilawa Enterprises na Hans Agricultural Machinery Ltd., ili kupata maarifa na uzoefu wao kuhusu utangazaji na uuzaji wa vifaa vya kilimo kupitia mradi kwa kutumia jicho la jinsia.

Matokeo ya Utafiti

Ununuzi wa Vifaa vya Kilimo

Katika kuchambua takwimu za eVoucher kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 31 Machi 2021 (mpaka sehemu hiyo ilipokamili), kati ya SE wanawake na wanaume ambao walinunua vifaa vya kilimo kuitia shughuli ya eVoucher, ni wazi kuwa katika kanda zote wanaume zaidi walinunua vifaa vya kilimo ikilinganishwa na wanawake. Kama inavyoonekana katika Grafu ya 1, Kanda ya Morogoro ilikuwa na asilimia kubwa zaidi ya wanawake wajasiriamali wadogo wanaonunua vifaa vya kilimo, huku Kanda ya Mtwara ikiwa na wanawake wachache wajasiriamali wadogo wanaonunua vifaa.

Grafu ya 1: Wajasiriamali Wadogo (SE) ambao walinunua vifaa vya kilimo wanatofautishwa kwa kanda na jinsia

Wakati wa kufanya utafiti Viongozi wa Kijiji, Viongozi wote watano wa Kijiji tulioikutana nao walikubali kuwa wanaume walikuwa na uwezekano mkubwa wa kununua vifaa vya kilimo kwa sababu ya mitazamo ya muda mrefu ya kitamaduni kuwa wanaume ndio viongozi wa kaya na wanapaswa kuwajibika kwa ununuzi wa mali kwa kaya. Kama ilivyokuwa zamani, vifaa vingi

⁶ Wakati utafiti huu ukifanyika, ilitarajiwa kwamba sampuli kubwa ya Viongozi wa Kijiji wangeweza kujumuishwa, hata hivyo, ikizingatiwa kipindi cha utafiti kilikuwa Machi 2021, Viongozi wengi wa Kijiji walikuwa wanahudhuria mikutano na wakikamilisha bajeti zao za vijiji zinazohitajika na Mamlaka ya Halmashauri ya Wilaya kabla ya mwisho wa Machi 2021.

nya kilimo vilinunuliwa na kumilikiwa na wanaume kwakuwa wanawake hawakuruhusiwa. Hata hivyo, Viongozi wote wa Vijiji walisema kwamba desturi hizi za kijinsia ni za "zamani" na kwamba baadhi ya kaya bado zinaunga mkono desturi hizo, hata hivyo, ilielezwa kuwa inakubalika kwa wanawake wajasiriamali wadogo kununua vifaa nya kilimo na kwamba mafunzo ya jinsia kupitia mashirika yasiyo ya kiserikali (NGO) na taasisi za serikali katika vijiji yamekuwa muhimu katika kupunguza vikwazo hivi nya kijinsia. Ilbijadiliwa kuwa bado kuna haja ya mafunzo zaidi kuhusu usawa wa kijinsia na umiliki wa mali ili kuhakikisha kaya zote katika vijiji zinapokea mabadiliko.

Wauzaji wawili wa vifaa, Kilawa Enterprises na Hans Agricultural Machinery Ltd., walijadili sababu nyininge ambayo inaweza kuchangia idadi ndogo ya wanunuzi wanawake wa vifaa nya kilimo. Hii inatokana na aina ya vifaa vinavyotolewa. Ilibainika kuwa vifaa vingi nya kilimo vilinunuliwa na wanaume, hata hivyo, vihenge nya nafaka na vyombo nya maziwa (lita 20 na lita 50), hununuliwa na wanawake ambao hutumia vihenge hivyo kwa uhifadhi na vyombo nya maziwa kukusanya maziwa kwani hii inachukuliwa kuwa "kazi ya wanawake". Hata hivyo, wakati wa kuchambua takwimu, iligundulika kuwa wajasiriamali wadogo wanawake huwa wanununa maghala (vihenge nya nafaka) zaidi kwa asilimia 58 ya ununuzi, na kwa vyombo nya Maziwa nya lita 20 na lita 50, iligundulika kuwa wanaume zaidi ndio waliokuwa walikuwa wamenunua, asilimia 51 na asilimia 71. Kwahiyio inaonekana kwamba hata kwa vifaa vinavyotumiwa hasa na wajasiriamali wanawake, wanaume bado wanaendelea kununua bidhaa hizi.

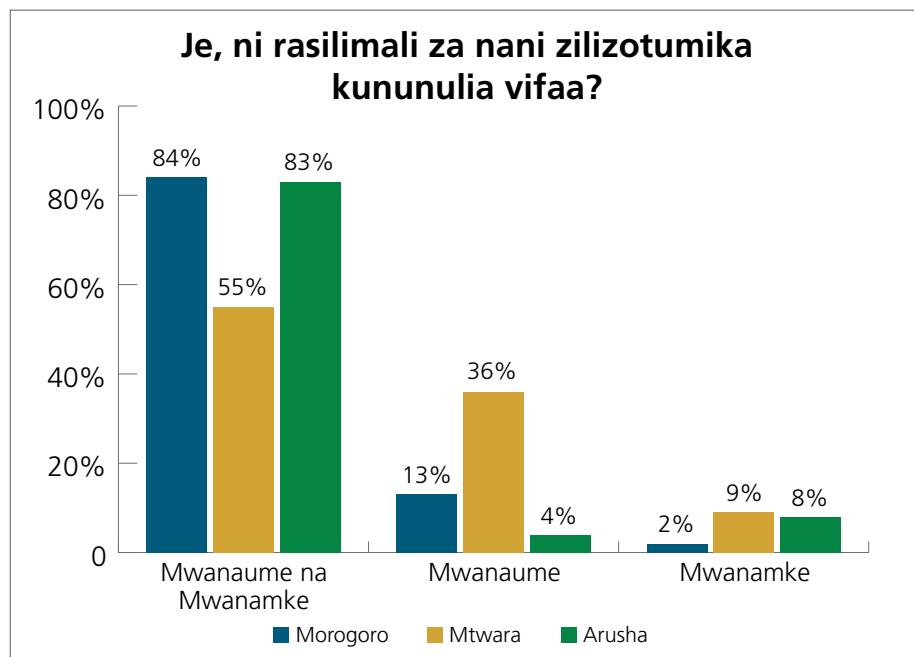
Wakati wa utekelezaji wa shughuli ya eVoucher, wauzaji wa vifaa walihimizwa kufikia wanawake wajasiriamali (SE) kwa vifaa nya kilimo nya uzalishaji. Kulikuwa na uhitaji finyu kutoka kwa wajasiriamali wanawake (SE) ikilinganishwa na wanaume (SE), hata hivyo mradi

ulishirikiana na wauzaji wa vifaa kupitia mafunzo ya uhamasishaji wa kijinsia ili kukuza zaidi na kufikia wajariamali wanawake. Hii ilithibitisha kuwa na umuhimu na kusababisha ongezeko la ununuza wa vifaa kwa wanawake.

Kwanza, utafiti uliuliza SE waliochunguzwa/sahiliwa, kwa nini walivutiwa kununua vifaa vya kilimo viliwyotolewa kupitia mradi huo. Sababu za msingi za wajasriamali wanawake na Wanaume (SE) wote zilikuwa kuboresha desturi zao za kilimo ikifuatiwa kwa mpangilio wa kushuka, na punguzo la bei lililotolewa, vifaa vingechangia kuokoa muda, vifaa vingeboresha mavuno na mwishowe urahisi wa matumizi ya vifaa. Cha kushangaza, washiriki wote waliotaja urahisi wa matumizi walikuwa wanawake kwani ilihusiana na aina mbili ya vifaa, Plau ya Ng'ombe na Kifaa cha Kusukuma cha Kupanda Mbegu. Ilibainika kuwa kabla ya kupokea vifaa hivi, ulimaji na upandaji ulifanywa kwa mikono na kwamba vifaa vipyta hurahisisha kazi na havichoshi mwili.

Kwa kuongezea, mradi uliuliza washiriki kuhusu ni nani ambaye rasilimali zake zilitumika kununua vifaa, idadi kubwa (asilimia 80) ilisema kuwa ni rasilimali za wote mwanaume na mwanamke zilitumika. Maoni mengi yalirejelea kuuza bidhaa kutoka mashamba ya familia kama vile mahindi na mifugo ili kununua vifaa hivyo vya kilimo. Zilipochambuliwa kwa kufuata ukanda, bado kimsingi ni rasilimali za familia zinazotumika, hata hivyo, kuna asilimia kubwa ya wanaume wanaonunua na rasilimali zao katika kanda ya Mtwara ikilinganishwa na zingine.

Grafu ya 2: Ni rasilimali za nani zilizotumika kununua vifaa, imetofautishwa kulingana na ukanda

“Mimi pamoja na mume wangu tuliketi pamoja na kuamua kwa usawa kwamba tunapaswa kununua vifaa vya kilimo baada ya kusikia mpango (eVoucher).”
— Mjasiriamali Mdogo Mwanamke kutoka Morogoro

Mradi ulipendelea kutaka kujua namna uamuzi huu ulifanywa kuhusu ni nani atanunua vifaa, na walipohojiva, asilimia 94 ya washiriki walisema kuwa ni uamuzi wa familia, huku asilimia 6 wakitaarifu kuwa ni mwanaume ndani ya kaya aliyefanya uamuzi.

Kwa kumalizia, ingawa data yetu ya taarifa za eVoucher inasema kuwa wanaume kwa jumla wanunua vifaa zaidi ya wanawake, utafiti umegundua kwamba mara nyingi uamuzi wa kununua vifaa hufanywa na mwanaume pamoja na mwanamke katika kaya, kwa kujadili fursa ya kununua kwa pamoja na kufikia makubaliano kuhusu nini cha kununua na ni nani ataandikisha jina lake na rasilimali za familia hutumika.

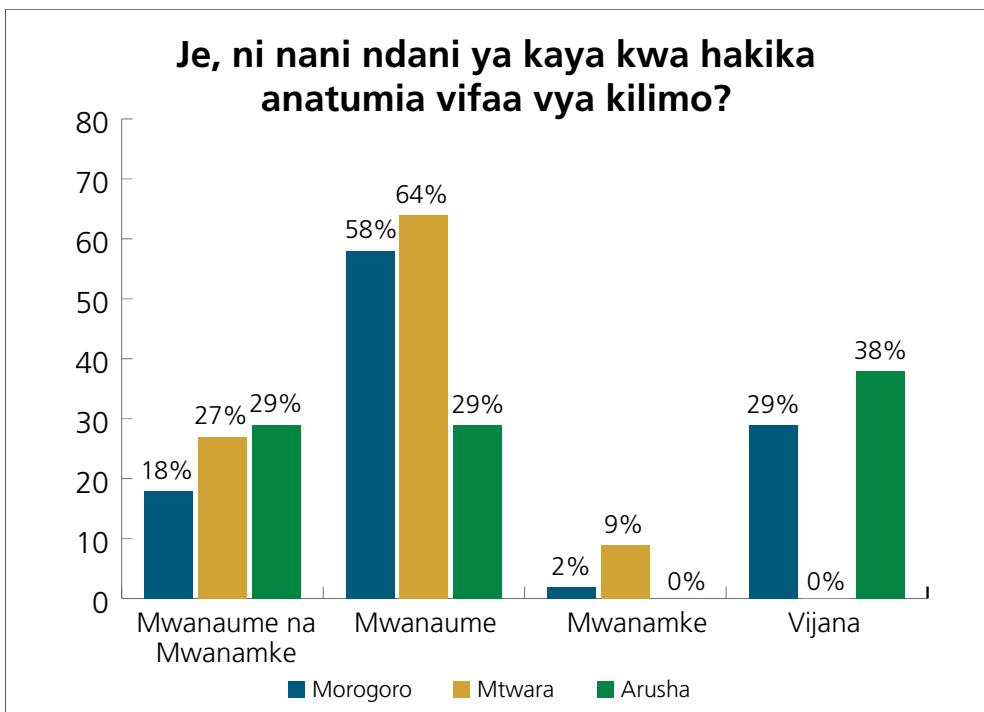
Matumizi ya Vifaa vya Kilimo

Wakati wa kuchambua haki ya kumiliki mali, kipengele muhimu ni kuhusiana na nani anayetumia mali. Inaweza kuwa si kweli kwamba mtu ndani ya kaya anayenunua mali ni mtu yule yule anayetumia mali hiyo. Jambo muhimu la kuzingatia kuhusiana na matumizi ya utafiti huu ni kwamba kipengele cha eVoucher kilitoa asilimia kubwa ya Plau za Ng'ombe kwa wajasiriamali ikilinganishwa na aina nyingine za vifaa, kwahiylo sampuli ya wajasiriamali 80 zilizotafitiwa katika utafiti huu zimeundwa na mgawanyo ulio hapo chini wa vifaa: Plau 59 za Ng'ombe, Vifaa 17 vya Kuendesha ili Kupanda Mbegu, Maghala (Vihenge vya kutunzia nafaka) 2, Pampu 1 ya Maji ya inchi 3, Kifaa 1 cha Kupanda Mbegu kwa Kukandamiza. Kwa sababu ya aina ndogo za vifaa vilivyozunguzwa, yafuatayo yanaonyesha sana mitazamo kuhusiana na matumizi ya Plau za Ng'ombe na Kifaa cha Kusukuma ili Kupanda Mbegu.

Grafu ya 3 inayofuata inaonyesha kuwa:

- Katika ukanda wa Morogoro, mwanaume ndiye hutumia vifaa katika kaya nyingi zilizofanyiwa uchunguzi akifuatiwa na kijana katika kaya, na kisha mwanaume na mwanamke kwa pamoja.
- Katika ukanda wa Mtwara, pia ni mwanaume anayetumia vifaa katika kaya nyingi zilizofanyiwa utafiti akifuatiwa na mwanaume na mwanamke kwa pamoja, kisha mwanamke pekee. Cha kushangaza, hakuna kijana aliyeripotiwa kutumia vifaa hivyo kwa Mtwara.
- Katika kanda ya Arusha, vijana wana uwezekano mkubwa wa kutumia vifaa wakifuatiwa kwa kiwango sawa na mwanaume peke yake, na kisha mwanaume na mwanamke kwa pamoja. Hakuna wanawake walioripotiwa kuwa watumiaji pekee wa vifaa.
- Kutokana na data ya utafiti, katika kanda zote tatu, iliripotiwa kuwa mwanamke katika kaya ana uwezekano mdogo wa kuwa mtumiaji wa pekee wa vifaa.

Inaweza kuchukuliwa kutokana na matokeo haya kwamba ingawa Wanaume (SE) walinunua vifaa vingi vya kilimo vinavyotolewa chini ya eVoucher kwenye kanda zote, kuna watumiaji kadhaa ndani ya kaya amba wanatumia na kunufaika na vifaa vya kilimo.

Grafu ya 3: Ni nani ndani ya kaya hutumia vifaa vya kilimo, imetofautishwa kwa ukanda

"Ni mume wangu na mtoto wangu wanaotumia kifaa hicho kila siku kulima, kawaida mimi hukaa nyumbani na kuipikia familia, ingawa najua jinsi ya kukitumia na nimekitumia hapo awali." — Mwanamke SE kutoka Morogoro

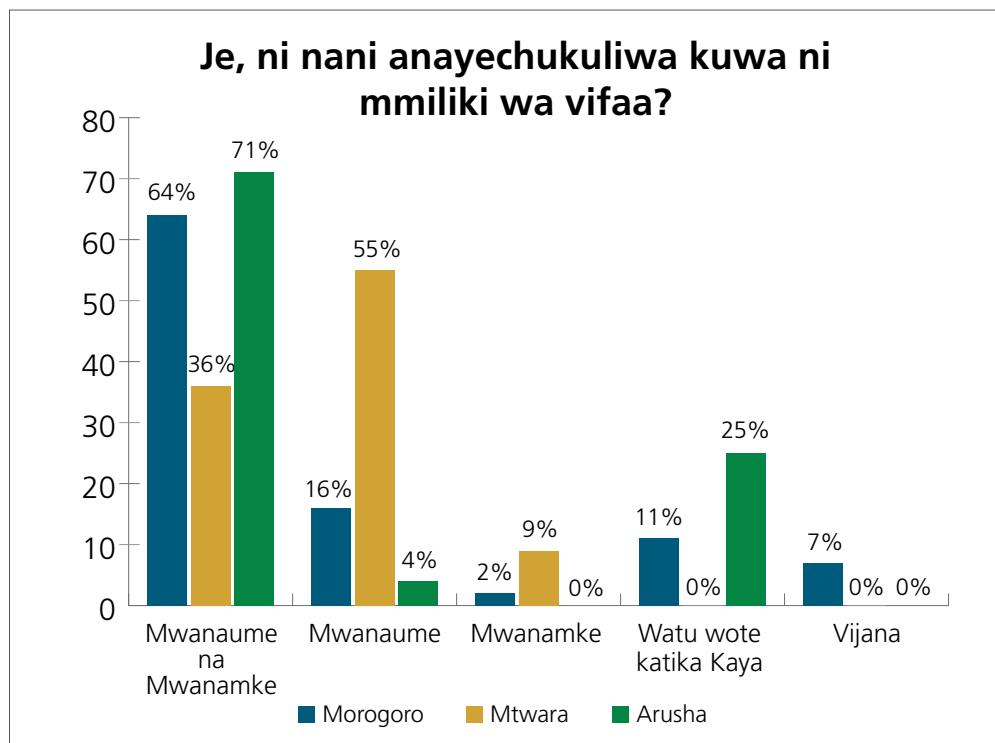
Washiriki waliulizwa ni kwa nini mtu/watu hawa hutumia vifaa vya kilimo na asilimia 31 walijibu kwamba matumizi ya kifaa yanahitaji nguvu. Washiriki ishirini na watano walisema haya wakiwemo washiriki wanawake na wanaume, wanawake 14 na wanaume 11, majibu kimsingi yalihusiana na matumizi ya Plau ya Ng'ombe.

Asilimia ishirini na nane ya washiriki, wajasiriamali wadogo 23 (wanawake 10), walisema kwamba mtu/watu hawa hutumia vifaa vya kilimo mara nyingi kwa sababu mtu/watu hao wanafanya kazi shambani mara nyingi. Asilimia kumi na tano ya washiriki, wajasiriamali wadogo 12 (wanawake 9), walisema kwamba mtu huyu anaelewa jinsi ya kukitumia kifaa. Asilimia 11 ya washiriki, wajasiriamali wadogo 9 (wanawake 7), walitoa maoni juu ya hoja inayohusiana na mgawanyo wa kazi, kwamba mwanaume huenda shambani mara kwa mara wakati mwanamke anahuksika na kazi ya nyumbani ikiwa ni pamoja na kutunza familia.

Umiliki wa Vifaa vya Kilimo

Ilikuwa muhimu kwa mradi kuelewa umiliki wa vifaa vya kilimo na ni nani ana haki kisheria ya mali kutokana na mtazamo wa kaya. Kama hii inahusiana na nani alinunua vifaa na kuandikisha jina lake au ikiwa kulikuwa na zaidi yakiendelea katika ngazi ya kaya. Viongozi wa Kijiji

waliulizwa kwa uzoefu wao, ni nani anayeweza kuzingatiwa kuwa mmiliki wa vifaa, Viongozi wote watano wa Kijiji walisema mwanaume ana uwezekano mkubwa kutokana na desturi za kitamaduni ambapo mwanaume ndiye kiongozi wa kaya na kwahiyu ndiye mmiliki wa mali za familia. Hata hivyo, kati ya washiriki 80, iligundulika kuwa kwa Morogoro na Arusha, kulikuwa na uwezekano mkubwa kwamba mwanaume na mwanamke katika kaya wangezingatiwa kuwa wamiliki wa pamoja wa vifaa vyta kilimo (majibu 49 ya umiliki sawa ya wanaume na wanawake yalirekodiwa; wanawake 26 na wanaume 23) na katika Mtwara, mwanaume ana uwezekano mkubwa wa kuwa mmiliki.

Grafu ya 4: Ni nani anayechukuliwa kuwa ni mmiliki wa vifaa, imetofautishwa kwa ukanda

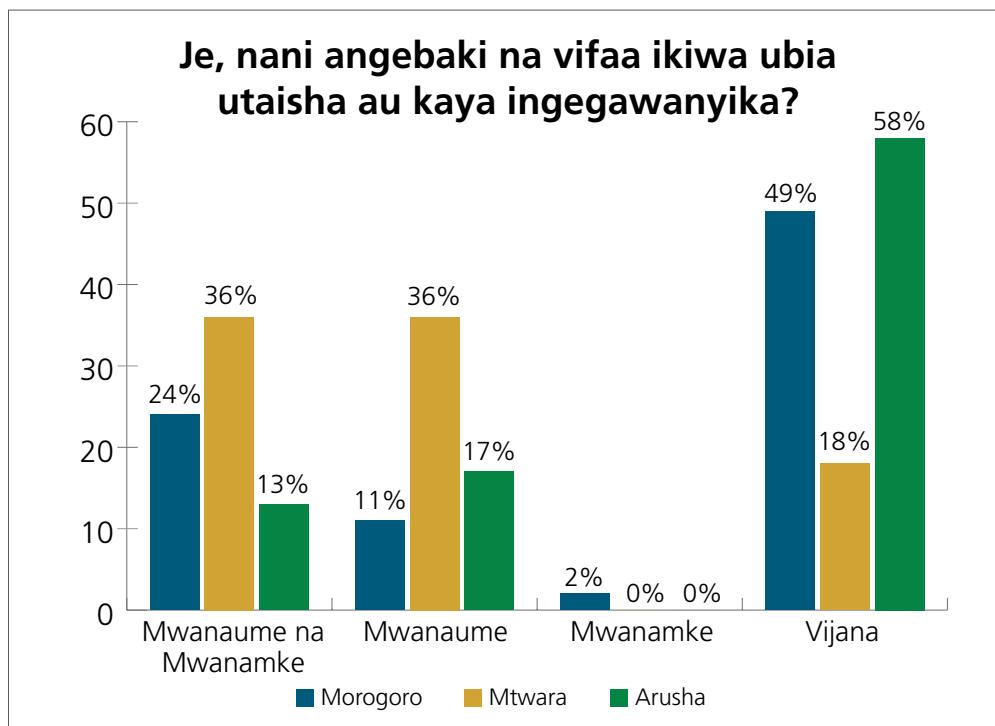
"Vifaa vinachukuliwa kuwa ni vya mume wangu, kwa sababu ni heshima nyumbani kwa vifaa kumilikiwa na mume ambaye ni kiongozi wa familia. Hata kama ningeweza kukinunua, kifaa lazima kionekane ni mali ya mume wangu. Hiyo ndiyo heshima." — Mwanamke SE kutoka Mtwara

Washiriki walipoulizwa ni kwa nini mtu/watu hawa wanachukuliwa kuwa mmiliki wa vifaa vyta kilimo, asilimia 46 waliripoti tu kwamba vifaa vyta kilimo ni vya mwanaume pamoja na mwanamke ndani ya kaya kwa sababu wamefunga ndoa. Hii ilitajwa na washiriki 37 (wanawake 9 na wanaume 28). Asilimia ishirini na nane ya majibu yalisema kwamba hii ni kwa sababu

pesa za familia zilitumika kununua vifaa vya kilimo (washiriki 22; wanawake 19 na wanaume 3), asilimia 15 walitaja kuwa ni kwa sababu uamuzi ulifanywa kwa pamoja (washiriki 12; wanawake 6 na wanaume 6).

Kuhusiana na desturi ya mwanaume kufikiriwa kuwa ndiye mmiliki wa vifaa, sababu ilikuwa kwamba vifaa ni mali ya mwanaume kama kiongozi wa kaya, haya yalikuwa majibu kutoka kwa washiriki kutoka Mtwara na Morogoro (washiriki 13, wanawake 6 na wanaume 7). Huko Arusha, ni familia moja tu (mwanamke 1) ambaye alisema vifaa vilimilikiwa na mwanaume na hii ni kwa sababu nduguye mumewe ndiye aliyenunua vifaa na anavitumia kwa kushiriki na kaka yake (mwanaume wa kaya).

Kwa majibu ambapo mwanamke anachukuliwa kuwa mmiliki, kulikuwa na majibu mawili, sababu zilizojumuishwa ni kwamba mwanamke anamiliki shamba lake mwenyewe kwa kilimo na nyingine ni kwamba mwanamke hutumia vifaa mara nyingi.

Grafu ya 5: Ubia umekoma/kaya imetofautishwa kwa ukanda

Utafiti huu ulilenga kuelewa umiliki kwa undani zaidi kwa kuuliza ni nini kitatokea kwa vifaa vya kilimo ikiwa ushirikiano kati ya mwanaume na mwanamke wa kaya hiyo utaisha au kaya itagawanyika. Kwa Morogoro na Arusha, jibu la kawaida ni kwamba vifaa hivyo vitahamishiwa umiliki kwenda kwa watoto wa kaya hiyo ikiwa watakuwa na umri wa zaidi ya miaka 18. Asilimia hamsini na sita walisema kuwa ni desturi ya kitamaduni kwamba vifaa vya kilimo vingeenda kwa watoto wao. Huko Mtwara, majibu yaligawanyika sawia kwamba vifaa vingeenda kwa mwanaume, au vingeuzwa na kugawanywa kati ya mwanaume na mwanamke

wa kaya. Kuhusiana na mwanaume na mwanamke wa kaya kupokea vifaa, asilimia 24 walisema kwamba kwa sababu vifaa vilinunuliwa na rasilimali za pamoja basi vinapaswa kuuzwa na mapato yanapaswa kugawanywa sawia. Asilimia kumi na tisa walijibu kwamba ikiwa watoto bado ni wategemezi basi vifaa vinapaswa kubaki na kiongozi wa kaya ambaye ana jukumu la kuwatunza watoto; kati ya washiriki 15 waliosema haya, tisa walisema kuwa vitaenda kwa mwanaume ambaye atakuwa na jukumu la kuwatunza watoto.

Udhibiti wa Vifaa vya Kilimo

Kama ilivyotajwa, udhibiti unamaanisha kuwa na ushawishi au mamlaka juu ya mali kwa hivyo utafiti uliuliza, "je, uamuzi ulifanywa vipi kuhusu ni nani anayeweza kutumia vifaa?"

Wengi wa washiriki walibainisha kuwa uamuzi huo ulifanywa kwa pamoja, kwamba familia ilikaa pamoja na kuamua ni nani anayeweza kutumia vifaa hivyo. Hata hivyo, kulionekana kuwa na tofauti katika majibu mengi kama vile, "mume wangu alikubali kwamba mtoto wetu ndye anayepaswa kutumia kifaa...", "mume wangu alikubali kwamba sisi sote tunaweza kutumia kifaa...", na "kamwe hajawahi kuzuia mtu yeyote kutumia kifaa...". Kunaonekana kuwa na kiwango fulani cha udhibiti wa rasilimali kwa mwanaume wa kaya katika hali nyingi ambapo ilibainika kulikuwa na uamuzi wa familia uliofanywa. Mchakato wa kujadili na kutoa mamlaka ya matumizi, ambapo mtu anasikiliza maoni kutoka kwa kaya lakini mwishowe anafanya uamuzi, utaamuru udhibiti wa mali na mtu huyo. Hii inafaa kuchunguzwa zaidi na kwa kina zaidi katika tafiti za baadaye kwani ni mada ngumu kuelezeza.

Hitimisho na Mapendelekezo

Katika shughuli zote za eVoucher na kupitia utafiti huu, MEDA imejifunza maarifa mengi muhimu. MEDA inakusudia kujumuisha maarifa haya katika miradi ya baadaye nchini Tanzania ili kuhakikisha inapanua ushirikishaji kila wakati na kufikia wanawake na kushughulikia nyanja zote za haki ya kumiliki mali, zaidi ya ununuzi lakini pia ijumuise matumizi, umiliki na udhibiti. Yafuatayo ni maarifa muhimu na mapendelekezo:

- Desturi kuhusiana na haki za mali hutofautiana baina ya kanda lakini pia katika ngazi ya kaya. Matokeo kutoka ukanda wa Mtwara yanaonekana kuonyesha kuwa kuna desturi kali za kijinsia kuhusiana na mwanaume wa kaya kuwa mnunuzi, mtumiaji na mmiliki wa vifaa vya kilimo ikilinganishwa na Morogoro na Arusha. Hata hivyo, haki ya mali ni uamuzi wa kaya, na mtazamo unaweza kutofautiana kulingana na kaya. Wakati wa kukuza ufikiaji wa mali, uchambuzi mahususi zaidi juu ya jinsia unapaswa kufanya kuhusiana na haki ya kumiliki mali katika maeneo ambayo mradi unafanya kazi.
- Ingawa ni kawaida kutumia jina la mwanaume wa kaya wakati wa kununua vifaa; utafiti uligundua kuwa katika kila ukanda, mali inanunuliwa hasa kwa kutumia rasilimali za familia baada ya uamuzi kufanya kati ya mwanamke na mwanaume katika kaya.
- Uzingatiaji zaidi unapaswa kuwekwa juu ya jukumu ambalo vijana huchangia katika kutumia vifaa vya kilimo. Mradi huu ulizingatia sana ni nani alikuwa akinunua vifaa na dhana kuwa mnunuzi anawezekana kuwa ndiye mtumiaji pia. Lakini kama matokeo ya utafiti huu yanavyoonyesha, kuna watu wengine katika kaya ambao wanatumia na kunufaika na vifaa hivi vya kilimo.
- Katika hali nyngi, sio mnunuzi binafsi aliyechukuliwa kuwa ndiye mmiliki wa vifaa vya kilimo, lakini vifaa vilimiliwi na mwanamke pamoja na mwanaume katika kaya na familia kwa upana zaidi. Hata hivyo, dhana ya udhibiti ilikuwa ngumu zaidi kufafanua. Kwa kuwa hakuna uwazi kuhusu ni nani anayepaswa au hapaswi kutumia vifaa ndani ya kaya lakini uamuzi wa mwisho unatoka kwa mwanaume wa kaya.
- Mafunzo ya jinsia yaliyotolewa na mradi kwa wauzaji wa vifaa yalithibitisha kufanikiwa sana. Wauzaji walibaini kuwa, sio tu ndani ya mradi wenyewe walibadilisha utangazaji wao na njia ya kuchangamana/kufikia wanawake, lakini kwamba yamewasaidia katika ngazi ya kampuni. MEDA inapaswa kuendelea kutoa mafunzo ya jinsia kwa wauzaji mwanzoni mwa utekelezaji na katika muda wote wa shughuli ya eVoucher.
- Viongozi wa Vijiji walijadili umuhimu wa mafunzo ya jinsia katika vijiji vyao ili kuhamasisha uamuzi wa pamoja na kwamba hii imechangia kwa kiasi kikubwa katika kubadilisha tabia za kaya. MEDA inapaswa kuzingatia kutoa Mafunzo kwa Wakufunzi pamoja Viongozi wa Kijiji na/au moja kwa moja kwa wajasiriamali (SE) kuhusiana na nyanja zote za haki ya mali (ununuzi, matumizi, umiliki na udhibiti).

Kuelewa dhana ya haki za mali ni muhimu ili kufanikiwa kwa wanufaika wa mradi wetu. Sio tu muhimu kuhakikisha wajasiriamali (SE) wanapata na kutumia vifaa vya uzalishaji ili kuboresha desturi zao za kilimo, ni muhimu kwamba umiliki na udhibiti wa mali uzingatiwe kwani unaathiri ustawi wa kaya na mtu binafsi. Uhamasishaji kuhusu nyanja ya haki za mali ni muhimu kwa uendelevu na matokeo yenye mafanikio ya shughuli zijazo za eVoucher.

Creating business solutions to poverty

Ofisi zetu za Canada, Marekani na ulimwenguni kote.
Tembelea tovuti yetu kwa orodha kamili.

📞 1-800-665-7026

🌐 www.meda.org

✉️ meda@meda.org